

Tudor NEDELCEA
Universitatea din Craiova
(România)

MICUL CURS EMINESCIAN
DE ISTORIE NAȚIONALĂ

The short course of National History of Eminescu

Abstract: In this article, in the year of the First Centenary of the Great Union, we reevaluate the visions of Mihai Eminescu, our national poet, about the nation and the homeland. Being a national poet means not only to be the one who has reached the top of the artistic perfection, but also to represent your people's aspirations. Conscious of the responsibility of the written word, of the educational and formative role of history, Eminescufocused on some personalities and epochs of history, in order to elaborate a program of historical reconstruction, of revaluation of the Romanian nation founders, considering that nothing is more interesting than the history of our people.

Keywords: national history, people, country, language, national unity, voivodes.

Rezumat: În acest articol, revalorifică în anul primului Centenar al Marii Uniri, viziunile lui Mihai Eminescu, poetul nostru național, despre neam și patrie. A fi poet național înseamnă să fii nu numai cel care a atins pragul de sus al perfecțiunii artistice, ci să reprezinți năzuințele neamului tău. Conștient de greutatea și responsabilitatea cuvântului scris, de rolul educativ și formativ al istoriei, Eminescu a poposit asupra unor personalități și epoci de istorie, propunându-și un program de reconstrucție istorică, de revalorificare a făuritorilor de neam românesc, considerând că nimic nu este mai interesant decât istoria poporului nostru.

Cuvinte-cheie: istorie națională, popor, țară, limbă, unitate națională, domnitori.

În întâmpinarea Centenarului Unirii

A fi poet național înseamnă să fii nu numai cel care a atins pragul de sus al perfecțiunii artistice, ci să reprezinți năzuințele neamului tău. Eminescu a primit acest titlu din partea românilor (germanii l-au numit pe Goethe poet național, dar și pedagog național), motiv pentru care detractorii săi i-au contestat acest atribut, deranjant pentru ei, neiubitori de valori naționale. Aș aminti doar pe semnatarii de la *Dilema*: Răzvan Rădulescu, T.O. Bobe, Pavel Gheo Radu, Cristian Preda, Virgil Nemoianu, Moses Rosen, Ion Bogdan Lefter, Zigu Ornea, Mircea Cărtărescu, Șerban Foarță, Cezar Paul-Bădescu – unele nume necunoscute publicului cititor, dar care

au fost încununați pentru aceste opinii cu Premiul Național (și cu bani) „M. Eminescu” sau cu funcții politice (cazul europarlamentarului Cristian Preda), înși care au încercat în cel mai autentic stil neostalinist să-l execute pe Eminescu (vezi *Dilema*, nr. 265, 27 februarie – 5 martie 1998)¹.

Eminescu a fost înnobilit cu titlul de poet național nu numai că-i cel mai mare poet român (cel puțin până la acea dată), dar a îmbrățișat și alte domenii de activitate necesare tânărului stat român, unit în 1859 și independent în 1877: teologia, filosofia, economia politică, sociologia, statistica, dar și istoria, determinându-l pe N. Iorga să-l caracterizeze astfel: „Eminescu stăpâna cu desăvârșire cunoștința trecutului românesc și era perfect inițiat în istoria universală, nimeni din generația lui n-a avut în acest grad instinctul adevăratului înțeles al istoriei, la nimeni el nu s-a prefăcut ca la dânsul într-un element permanent și determinant al întregii lui judecăți. E uimit cineva astăzi, la capătul atâtor cercetări minuțioase și pline de răbdare, după adăugirea unui imens material de informație și atâtor sforțări ale criticii, când constată cât înțelegea acest om, și gânditorul politic trebuie să admire ce mare era puterea lui de a integra faptele mărunte și trecătoare ale vieții contemporane în maiestoaasa curgere a dezvoltării istorice”.

Iubindu-și cu sinceritate țara, el a fixat și canoanele acestui patriotism: „Cu cât ne iubim mai mult patria și poporul nostru, cu atât vom trebui să ne înarmăm mintea cu o rece nepărtinire și să nu surescităm cugetarea, căci ușor s-ar putea ca să falsificăm vederea acestei călăuze destul de credincioase și să ne agităm cu vehemență prin întuneric, în luptă cu fantasme. Inimă foarte caldă și minte foarte rece se cer de la un patriot chemat să îndrepteze poporul său, și fantasmul iubirii patriei, cel mai aprig fanatism, nu oprește defel ca creierul să rămâie rece și să-și îndrepteze activitatea cu siguranță, să nimicească adevărata cauză a răului și să o stăpânească cu statornicie de fier”². Și nu avea la data scrierii acestui articol decât 20 de ani! „A fi «naționalist» în epoca lui Eminescu – argumentează acad. Ioan-Aurel Pop, însemna a-ți iubi în chip nețărmurit țara și poporul și a lupta pentru libertatea națională. Acesta era unul dintre cele mai înalte idealuri morale posibile, exprimate numai de spiritele cele mai alese.” (Pop, Ioan-Aurel 2014, p.11)

Conștient de greutatea și responsabilitatea cuvântului scris, precum altădată cronicarii moldoveni, de rolul educativ și formativ al istoriei, Eminescu a poposit asupra unor personalități și epoci de istorie, propunându-și un program de reconstrucție istorică, de revalorificare a făuritorilor de neam românesc. Chiar dacă nu și-a strâns toate studiile

¹ Vezi NEDELCEA, Tudor. *O nouă încercare de sacrificare a lui Eminescu sau „Despărțirea de Eminescu”*. În: NEDELCEA, Tudor. *Eminescu*, prefața de Mihai Cimpoi, Cuvânt înainte de Th. Codreanu, postfața de Victor Crăciun. București: Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2013, p. 233-245.

² Vezi IORGA, Nicolae. *Istoria literaturii românești contemporane, vol. VII. Literatura în serviciul politicii*. În: IORGA, Nicolae. *Eminescu*. Iași: Editura Junimea, 1981, p. 269. Vezi și NEDELCEA, Tudor. *Eminescu, istoricul*. Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 1998. Vezi și CIMPOI, Mihai. *Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic*, ediția a II-a, revăzută și adăugită. Chișinău: Editura Gunivas, 2018.

și articolele într-un volum, contemporan cu A.D. Xenopol, el a elaborat „*un mic curs de istorie națională* (Convorbiri literare, 10 nr. 5, 1 aug. 1876, p. 168) promis ziariștilor de la oficiul liberal *Românul*, condus de o altă mare personalitate a vremii, C.A. Rosetti, cu care se afla într-o benefică polemică.

„Panule, știi tu că în lumea aceasta nu este nimic mai interesant decât istoria poporului nostru, trecutul lui tot, tot este un șir neîntrerupt de martiri?” (Panu, Gheorghe, pp. 379-380) îi scrie el lui Gh. Panu. Asupra acestor martiri s-a oprit Eminescu, analizându-le acțiunile în context panromânesc și european, începând cu etnogeneza limbii și poporului nostru până la ultimele evenimente ale anului 1888, publicate în revista *Fântâna Blanduziei* (I, nr. 4, 25 dec. 1888, p. 1).³

Un element de bază al trăinicieii și rezistenței românilor de-a lungul vremurilor și în gura marilor imperii a fost (și este) unitatea sa etnică și lingvistică. Eminescu laudă revista *Albina Carpaților* pentru „propășirea fonetismului în Transilvania”, demers științific considerat de el „un puternic mijloc pentru a păstra vechea noastră avere națională: unitatea în limbă și o normă unică în pronunție” (Curierul de Iași, 10, nr. 92, 26 aug. 1877, p. 2).

Afirmând un mare adevăr: „nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba este stăpâna noastră”⁴, sau că „limba română este, formal, cea mai pur romanică din câte există”⁵, Eminescu se dovedește și un bun lingvist. Constată că „există multe indicii, atât în numirile localităților și râurilor, precum și în alte împrejurări, cari denotă o unitate a neamului românesc preexistența formațiunilor statelor noastre”. (Timpul, 6, nr. 72, 1 apr. 1881, p.1) O unitate dată de „acel neam de oameni, cu acel tip etnic care, revărsându-se deoparte din Maramureș, de alta din Ardeal, au pus temelii statelor române în secolul al XII-lea și al XIV-lea și care prin caracterul lui înăscut, au determinat soarta acestor țări de la 1200 și până la 1700”, căci, „o unitate atât de pronunțată a limbei dovedește însă o unitate de origini etnice.” (*Ibidem*)

„Unitatea actuală a limbei vorbite” a găsit în Matei Basarab un domnitor-decident, și această unitate lingvistică este întregită de obiceiul pământului, dreptul lor propriu („*Jus Olachale sau Olacharum*”), întrucât „acasă la dânsa, limba românească este o bună gospodină și are multe de toate”⁶. Această unitate a fost și o pavază, un scut de apărare împotriva imperiilor vecine, în special pentru românii transilvăneni, „căci politicește putem fi despărțiți, dar unitatea noastră de rasă și de limbă e o realitate atât de mare și de energică, încât nici ignoranța, nici sila n-o pot tăgădui. Ei, să nu fi trăit Matei Basarab, nici Teofan al Ardealului, nici Varlaam al Moldovei, să nu fi fost suta a șaptesprezecea cu eroii și cugetătorii ei, vă puteți bate joc de noi încă mult timp, dar astăzi nu se mai poate. Astăzi, limba este una de la Cotnari până în Cetatea Albă de lângă Nistru, de la Hotin până în Granița militară, azi datina e una, rasa e una și etnologic e unul și același popor, care nu mai doarme somnul pământului și a veacurilor.” (Timpul, 7, nr. 72, 3 apr. 1882, p. 1)

³ Pe larg NEDELCEA, Tudor. *Eminescu, istoricul*, Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 1998.

⁴ *Mss. 2275B.*

⁵ *Mss 2258.*

⁶ *Mss. 2257.*

Astfel încât este divin și legitim deopotrivă dreptul românilor de a li se respecta „limba, datina, divinitatea noastră etnică, bunurile conștiinței noastre.” (Timpul, 7, nr. 70, 1 apr. 1882, p. 1)

Biserica este, în concepția eminesciană, instituția cu merite incontestabile în păstrarea unității lingvistice și etnice a poporului român: „Biserica? Creațiunea aceasta eminentamente națională a unui Iuga Vodă, carele la 1399 încă o face neatârnată de orice ierarhie bisericească sau lumească, Biserica lui Mateiu Basarab și a lui Varlaam, maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbei și unitatea etnică a poporului, ea care domnește puternic dincolo de granițele noastre și e azilul de mântuire națională în țări unde românul nu are stat.” (Timpul, 8, nr. 118, 29 mai 1883, p. 1)

Eminescu este printre primii cărturari români care au demonstrat necesitatea construirii unei catedrale pentru neamul românesc⁷ (Timpul, 5, nr. 143, 4 iul. 1881, p.1), caracterul național al Bisericii („Biserica ortodoxă a Răsăritului a luat la români o formă deosebită de aceea a altor biserici: ea nu e numai o comunitate religioasă, ci totodată națională” (Timpul, 5, nr. 199, 8/18 sept. 1889, p.1); „am vorbit de biserica națională indeosebi, nu de legea ortodoxă, și de deosebirile ce biserica noastră le are, nu în dogme, dar în spiritul și atitudinea ei, de celelalte biserici” (Timpul, 5, nr. 201, 10 sept. 1880, p.1)). Acest spirit și caracter național a fost demonstrat prin tipărirea cărților bisericești în limba națională, cu efecte benefice pentru destinul și individualitatea culturii române: „Biserica și domnii noștri [...] au pus a se traduce cărțile bisericești în limba românească, au introdus limba poporului în biserica și stat în locul celor străine hieratice. Dacă chiar ar fi existat înclinării de dialectizare a limbei noastre, ele au încetat din momentul în care Biserica au creat limba literară, au sfințit-o, au ridicat-o la rangul unei limbi hieratice și de stat. Din acel moment trăsătura de unitate a devenit și a rămas și naționalitatea, pe când înainte românul înclina a confunda naționalitatea cu religia.”⁸ (*Ibidem*)

În micul curs de istorie națională pe care-l elaborează pentru adversarii ideii naționale, conform căruia „naționalitatea trebuie să fie simțită cu inima, nu vorbită numai cu gura”⁹, Eminescu are în vedere „ideea unității morale a națiunii noastre” care a stat la baza organizării sărbătoririi lui Ștefan cel Mare la Putna, cum se menționa în apelul din 4 martie 1870, unitate „în care însă cugetele se vor unifica – cugetele demne a lucrărilor, astfel încât pe viitor lucrările noastre toate să aibă una și aceeași țintă, astfel ca unificarea direcțiunii noastre spirituale să urzească de pe-acuma unitatea destinelor noastre. Să facem faptele, să pătrundă toată viața noastră națională. Să fim conștienți de situațiunea noastră cu lumea, de datoriile către ea și către noi înșine. În trecut ni s-a impus o istorie, în viitor să ne-o facem noi” (Eminescu, Mihai, vol. IX, p. 443).

⁷ Vezi și NEDELCEA, Tudor. *Eminescu, op. cit.* p. 334-335.

⁸ Pe larg, în: NEDELCEA, Tudor. *Eminescu și cugetarea sacră*. Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 2000.

⁹ *Mss.* 2257.

În Notiță asupra proiectatei întruniri la mormântul lui Ștefan cel Mare la Putna, Eminescu constată cu amărăciune că dezbinarea românilor „e unul din cele mai mari defecte ale prezentului”, astfel încât „trebuința cea mai mare” constă într-o „singură direcțiune a spiritului pentru generațiunea ce crește”, generația sa având datoria ca „îndată ce au cunoscut răul, au cugetat și la remedii contra lui” (Convorbiri literare, 4, nr. 14, 15 sept. 1870, p.1).

Dureros că poporul român este, începând cu secolul al XIV-lea „totdeauna dezbinat înăuntru, dezbinat în politica sa față cu vecinii” (Convorbiri literare, 10, nr. 5, 1 aug. 1876, p. 70).

Din punctul de vedere al necesității unității naționale, al propășirii culturii și cultivarea identității etnice, el judeca acțiunile domnitorilor noștri, surprinzându-ne prin profunzimea și corectitudinea caracterizării acestora.

Primul domnitor urcat pe treptele unirii a fost, se știe, Mihai Viteazul, eroul cărții lui N. Bălcescu, *Istoria lui Mihai-Vodă Viteazul*, elogiată de el (în care „figura voievodului românesc iese în prosceniu, vitejească și mândră și vrednică de a se coborî din strălucita viță a Basarabilor”).

O abordare pertinentă și obiectivă privește „legarea de glie” a țăranului român de către domnitorul unificator, abordare atestată peste aproape un veac mai târziu de istoricul C.C. Giurescu¹⁰ (Giurescu, C.C. 1977, pp. 74 – 75). Ca un autentic istoric, Eminescu studiază originea și evoluția proprietății agrare în context istoric, demografic și economic al stării țărănești „ajungând la concluzia că în Ardeal și în Țara Românească glebae adscriptio e introdusă, din cauze curat temporare și de oportunitate, de Mihai Viteazul” (Timpul, 7, nr. 51, 6 martie 1882, p. 1). Condițiile așezării locuitorilor este explicată: „Ieșind din locurile pământești, câștigate prin merite războinice, și așezându-se pe moșia altuia, câștigată tot prin asemenea merite, el transigea în privirea condițiilor așezării, păstrându-și un singur lucru caracteristic pentru un popor eroid: libertatea personală. Chiar când ia arma în mână n-o face pentru a cuceri proprietatea nobilului, ci pentru a restabili condițiile primitive cu care s-a așezat prin liberă tranzacție pe acea proprietate” (*Ibidem*). Așadar, „proprietarul e liber pe proprietate, țăranul pe munca sa și pe averea mobilă”, astfel încât „acest om fenomenal prin vitejie și prin minte, această jertfă tragică a unui mercenar de rând ca Basta” (*Ibidem*), introduce *glebae adscriptio*. „Un act nedrept se va zice – continuă Eminescu comentariul – care ridică libertatea personală”. Dar, el motivează cu argumente gestul domnitorului: „Tot pământul țării acesteia la început domnesc a fost;

¹⁰ „«Așezământul» sau «legătura» lui Mihai Viteazul nu este un act unic, izolat. El se înscrie în șirul de măsuri similare luate atât în Țara Românească sau Muntenia, cât și în Moldova, măsuri potrivit cărora stăpânii rumânilor sau vecinilor fugiți nu-i mai puteau revendica și aduce înapoi, dacă fuga se produsese înainte de un anumit termen. În cazul «așezământului» lui Mihai, termenul a fost pustiitoarea expediție din 1595 a lui Sinan pașa și recesământul fiscal subsecvent [...] Așadar, Mihai Viteazul nici n-a introdus, nici n-a consfințit rumânia”.

proprietatea absolută nu există în zilele mele. Noi, Domnul, ți-am dat acest pământ, dar ți l-am dat cu rezerva că-l vei exploata în anume condițiuni. Aceste condițiuni sunt pozitive după obiceiul pământului: parcelarea în ferme, cu dreptul de dijmă și o zi de lucru pe săptămână. Ție-ți trebuie muncă? Bine. Ți-o dau. Dar mie-mi trebuie popor, pentru că am de purtat războaie și nevoie de contribuabili. De aceea-l leg pe pământul tău pe acest popor și oricât s-ar înmulți, tu să-i dai pământ”. Ce mai constată Eminescu? „Ceea ce-i uimitor în documentele noastre vechi și-ți umple inima de duioșie și iubire este profunda naivitate și bună-credință de cari sunt dictate. Oamenii, poate unde erau de aceeași rasă și înrudiți fizic și moralicește, nu erau numai cumiști, ci și binevoitori [...]. Astfel și măsura lui Mihai Vodă era de-o mare bună-credință” (*Ibidem*) Efectul acestei măsuri constă în creșterea demografică (la două milioane de locuitori) și a veniturilor populației (la 200000 de galbeni), beneficiarul de drept fiind Matei Basarab „care culege fructele semănate de marele și nefericitul predecesor” (*Ibidem*).

Meritul uriaș însă al acțiunii Domniei Sale – înțelepte și progresiste – constă în unirea pentru prima dată, în istoria românilor, a tuturor consângenilor săi, intitulându-se „*cu tâlc*”, „domnul Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei”, apreciat de contemporani ca un „spirit renascentist, un restitutor Daciae”¹¹ (Pop, Ioan-Aurel 2011, p. 98). În concepția lui Eminescu, „Mihai Viteazul a izbutit să împreune sub stăpânirea sa trei țări și să pregătească întemeierea unui stat român mai puternic; a fost însă destul ca Mihai Viteazul să moară pentru ca planul urzit de dânsul să se prăbușească. Statul român de astăzi a trecut însă prin mai multe zguduirii și rămâne statornic, fiindcă are două temelii: conștiința românilor și încrederea marilor națiuni europene” (Timpul, 3, nr. 31, 10 febr. 1878, p. 1).

Un alt domnitor prețuit, cu argumente istorice, a fost Alexandru Ioan Cuza și „guvernul de emancipare politică și socială” (Timpul, 8, nr. 68, 25 martie 1883, p.1). Cuza Vodă, pe care autorul *Luceafărului* l-a vizitat în ianuarie 1870, la Döbling, în exil, este o emanație a revoluției pașoptiste, „inteligent mai presus de toate”, în contrast cu N. Vogoride, candidat la domnie, în 1859, utilizând însă „mijloace nu tocmai puritane”¹² (Curierul de Iași, 9, nr. 70, 23 iunie 1876, p. 2).

¹¹ În prefața intitulată *Cum scria Mihai Viteazul?* la vol. *Scrieri* de Mihai Viteazul, ediție îngrijită, note și bibliografie de Tudor Nedelcea (Editura Scrisul Românesc, 1993), Marin Sorescu scria: „Asumându-și energia împotrivirii la rău prin vitejie și jertfa, Mihai Viteazul e un principiu de funcționare a poporului român. Peste tot, în scrisorile sale, este conștient de pericolele care îl pândesc, de faptul că este în centrul unui viespar de intrigi și trădări. La rândul său a știut, cu abilitate, multă vreme, să dejoace planurile vrăjmașilor, văzuți și nevăzuți. Ce n-au izbutit păgânii au săvârșit creștinii, în fața cărora, cum am văzut, inima sa se-nmoaie, iar sabia se arată cu zăbavă” (p.11). Adrian Păunescu a surprins, uimitor, destinul mărețului voievod și al neamului său: „Nu mai acuzați străinii că ne taie domnitorii, / Că intimidează Țara cu guverne provizorii. / Eu atât aș vrea să aflu, arătându-ne obrazul: / Totuși, unde-au fost românii, când a fost tăiat Viteazul?” (*Capul de la Torda*, 1979).

¹² Ambasadorul Turciei la Curtea din Viena. În *Curierul de Iași*, 9, nr. 70, 23 iunie 1876, p. 2. Soția lui Vogoride, Cocuța, fiica lui Costache Conachi, a demințit falsificarea alegerilor

Polemica pe marginea personalității lui Cuza o poartă cu V. Boerescu, care a ținut un discurs la Ateneul Român, la 14 februarie 1882, publicat ulterior în oficiosul liberal „Românul”. Cuza a înfăptuit, împreună cu M. Kogălniceanu, reforme pozitive, progresiste, europene, chiar dacă a lovit „într-o clasă, dar a întins mâna pentru a ridica pe țărani, clasa productivă a țării”. Dizolvând Adunarea Electivă a Principatelor Unite, la 2 mai 1864, pentru că se opunea legiferării reformei agrare și a legii electorale (pe care liberalul Boerescu o condamnase), a împrăștiat țara „c-o a cincea parte din teritoriul ei, de pe care Cuza Vodă a alungat acele adunături de bizantini sodomiți” (*Ibidem*).

Forțarea abdicării lui Cuza, la 11 februarie 1866, este considerată de Eminescu „o infamie și o lașitate”, prezicând cu amărăciune, că „vor trece veacuri și nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de rușine de câte ori va răsfoi istoria neamului său la pagina lui 11 februarie și stigmatizarea acelei negre felonii va răsări pururea în memoria generațiilor, precum în orice an răsare iarba lângă mormântul vândutului Domn” (Timpul, 7, nr. 45, 27 febr. 1882, p. 1). Cu atât mai mult cu cât între trădători se aflau și militari care și-au încălcat jurământul (Timpul, 7, nr. 108, 21 mai 1882, p.1), prilej trist pentru Eminescu de a constata că „dacă vom cerceta istoria răsturnării lui Cuza, vom afla că aproape toți conspiratorii, afară de câțiva amăgiți, erau străini. Străinii au adus un străin”¹³.

Grigore Ghica III, deși nu este un domnitor glorificat precum Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Matei Basarab, C. Brâncoveanu, Tudor Vladimirescu, a reținut atenția lui Eminescu prin curajul său de a nu ceda Bucovina în 1775. Este portretizat de Eminescu ca o „figură bărbătească din istoria țării noastre, deosebită cu totul de umbrele efemere ale fanarioților [...] Vedem pe același bărbat plin de dezinteresare, închinând viața sa binelui public, simplu în obiceiuri, isteț la minte, cumpănit la vorbă, energetic în fapte, același bărbat care, domnind sub alte împrejurări decât acelea de slăbiciune a patriei sale, ar fi devenit o podoabă a veacurilor, nu un martir. E drept că pentru crearea unui om mare trebuiește conlucrarea a doi factori: unul este acela al împrejurărilor, al doilea este caracterul și inteligența persoanei istorice” (Curierul de Iași, 9, nr. 109, 3 oct. 1876, p. 2).

Gestul „bărbătesc”, dar fatal al domnitorului Grigore Ghica III, este dat drept pildă de patriotism și îndemn la unire și unitate a neamului românesc: „Popor românesc, mari învățături îți dă ție această întâmplare! Dacă fiii tăi ar fi fost uniți totdeauna, atunci și pământul strămoșesc rămânea unul și nedespărțit. Dar veacuri de dezbinare neîntre-ruptă te-au adus la slăbiciune, te-au adus să-ți vezi rușinea cu ochii. Nu merge la mormintele domnilor tăi cu sămânța dezbinării în inimă, ci precum mergi și te împărtășești cu sângele Mântuitorului, astfel împărtășești-ți sufletul tău cu reamintirea trecutului; fără patimă și fără ură între fiii aceluiasi pământ, cari oricât de deosebit ar fi în păreri, frați sunt, fiii aceleasi nume sunt” (*Ibidem*).

din 1857 de către soțul său, obligând puterile centrale să refacă alegerile. N. Vogoride a obținut cetățenie turcă și trimis ambasador la Viena.

¹³ *Mss.* 2255.

Sunt idei de o strigentă actualitate și ele ar trebui revalorificate în anul primului Centenar al Marii Uniri. Eminescu este sincer interesat de aceste probleme, discursul său politic „este pus în slujba ideii naționale, fără nicio rezervă, cu toate pasiunile și cu toate armele spiritului. De aici tonul înalt al articolului, caracterul aproape dramatic al demonstrației, în fine, radicalismul și, uneori, excesele opiniei sale” (Simion, E. p. LIX), cum comentează unul dintre cei mai competenți eminescologi și editori, Eugen Simion.

Referințe bibliografice

1. Ambasadorul Turciei la Curtea din Viena. În: *Curierul de Iași*, 9, nr. 70, 23 iunie 1876.
2. CIMPOI, Mihai. *Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Chișinău: Edit. Gunivas, 2018.
3. EMINESCU, Mihai. *Opere*, vol. IX. București: Editura Academiei, 1980.
4. Foaie literară. În: *Curierul de Iași*, 10, nr. 92, 26 aug. 1877.
5. GIURESCU, C.C. *Probleme controversate în istoriografia română*. București: Editura Albatros, 1977.
6. IORGA, Nicolae. *Istoria literaturii românești contemporane*, vol. VII. *Literatura în serviciul politicii*. În: IORGA, Nicolae. *Eminescu*. Iași: Editura Junimea, 1981.
7. NEDELCEA, Tudor. *Eminescu și cugetarea sacră*. Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 2000.
8. NEDELCEA, Tudor. *Eminescu, istoricul*. Craiova: Fundația Scrisul Românesc, 1998.
9. NEDELCEA, Tudor. O nouă încercare de sacrificare a lui Eminescu sau „Despărțirea de Eminescu”. În: Nedelcea, Tudor. *Eminescu*, prefața de Mihai Cimpoi, cuvânt înainte de Th. Codreanu, postfața de Victor Crăciun. București: Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2013, p. 233-245.
10. PANU, Gheorghe. *Amintiri de la „Junimea” din Iași*, vol. I. București, 1971.
11. POP, Ioan-Aurel. *Eminescu și Transilvania. Locul românilor în Europa. Lecția de românism a românilor de la răsărit*. Cluj-Napoca: Editura Eikon, 2014.
12. POP, Ioan-Aurel. *Istoria românilor*, ediția a II-a. București/Chișinău: Editura Litera Internațional, 2011.
13. SIMION, Eugen. *Introducere*, la Mihai Eminescu, *Opere. Poezii*. București: Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2013.